FB PM 2602		
Doktyp: PM	Ansvarig enhet: Rådgivning och myndighetsutövning	
Giltig från: 2026-10-27	Upprättad av: EP	Godkänd av: ALG
		Antal sidor: 9

PM - Utrymning med hjälp av Sörmlandskustens Räddningstjänst

1. Bakgrund och syfte

I räddningstjänstens handlingsprogram anges den förmåga som finns inom organisationen. Sörmlandskustens räddningstjänst hänvisar i sitt handlingsprogram till detta PM gällande räddningstjänstens förmåga att bistå vid utrymning.

Syftet med detta PM är att komplettera handlingsprogrammet och förtydliga den förmåga som finns inom organisationen. PM:et syftar även till att förtydliga tillämpliga lagar och regelverk som rör utrymning med hjälp av räddningstjänsten såsom Boverkets föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader (BFS 2024:7), Boverkets föreskrifter om krav på tomter m.m. (BFS 2024:13) samt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

2. Omfattning och avgränsningar

Detta dokument beskriver förutsättningarna för att utrymning ska kunna ske med hjälp av Sörmlandskustens räddningstjänst och var det kan ske inom Sörmlandskustens räddningstjänsts geografiska område. Dokumentet bygger på förenklad dimensionering enligt Boverkets föreskrifter och tar inte hänsyn till analytisk dimensionering. Den berör byggherrar, brandkonsulter, markprojektörer, förvaltare och andra personer som ska upprätta eller underhålla en räddningsväg och/eller en uppställningsplats för räddningstjänstens fordon eller bärbara stegutrustning. Det är dock alltid byggherrens ansvar att försäkra sig om att räddningstjänsten har den förmåga som krävs för den aktuella utformningen av byggnaden.

3. Byggregler

Utrymning med hjälp av räddningstjänsten får användas som alternativ utrymningsväg för byggnader i byggnadsklass 1, som innehåller verksamhetsklass 1 och 3. Det som gäller enligt Boverkets föreskrifter är att:

- Räddningstjänsten har tillräcklig utrustning och förmåga.
- Högst 15 personer i respektive verksamhet förväntas utrymma på detta sätt.
- Storleken på brandcellen är högst 200 m^2.
- Insatstiden är högst 10 minuter alternativt högst 20 minuter i verksamhetsklass 1, 3A och 3B om byggnaden skyddas med automatisk vattensprinkleranläggning eller boendesprinklersystem.
- Fönstret är åtkomligt från uppställningsplats med avsedd utrustning.
- Fönstrets underkant är placerad högst 23 meter ovanför uppställningsplats.
- Uppställningsplats är belägen högst 9 meter från byggnaden.

Byggnader i byggnadsklass Br2 och Br3 ska alltid kunna utrymmas utan räddningstjänstens medverkan. Räddningstjänsten förväntas inte assistera vid utrymning från dessa byggnader.

3.1 Rekommendation vid nyprojektering

Sörmlandskustens räddningstjänst rekommenderar att en och samma byggnad utryms med samma metod. Detta för att skapa en överblickbar och hanterlig utrymningssituation. Det är mindre lämpligt att använda bärbar stege på vissa delar av en byggnad och höjdfordon i andra delar.

1.1 Insatstider

I tabellen nedan visas en sammanfattning av insatstid och möjlig utrymningsstrategi som anges i Boverkets föreskrifter.

Höjd till underkant på fönster/balkong	**Insatstid: 10 minuter**	**Insatstid: 20 minuter**
Upp till 11 meter	OK	Endast OK för verksamhetsklass 1, 3A och 3B **om** byggnaden skyddas med automatisk vattensprinkleranläggning eller boendesprinklersystem.
11-23 meter	OK om tillgång till höjdfordon	Endast OK för verksamhetsklass 1, 3A och 3B **om** byggnaden skyddas med automatisk vattensprinkleranläggning eller boendesprinklersystem **och** tillgång till höjdfordon
Över 23 meter	Ej OK	Ej OK

Insatstiden varierar inom räddningstjänstens geografiska område beroende på anspänningstid samt placering av brandstationer. I handlingsprogrammet återfinns en kartbild som visar gällande insatstider inom Sörmlandskustens räddningstjänsts hela geografiska område. Vid projektering ska denna kartbild användas, då det är utifrån den som räddningstjänsten

anpassar sin förmåga. Lokala överenskommelser med enskilda personer inom räddningstjänsten ska inte ligga till grund för projektering.

4. Bärbar stege

Bärbar stege för utrymning finns i Sörmlandskustens Räddningstjänsts alla fyra kommuner (Nyköping, Oxelösund, Trosa och Gnesta). Det innebär att utrymning med bärbar stege kan påbörjas inom 10 minuter i följande tätorter:

- **Trosa – Oxelösund – Gnesta – Nyköping – Vrena – delar av Vagnhärad**

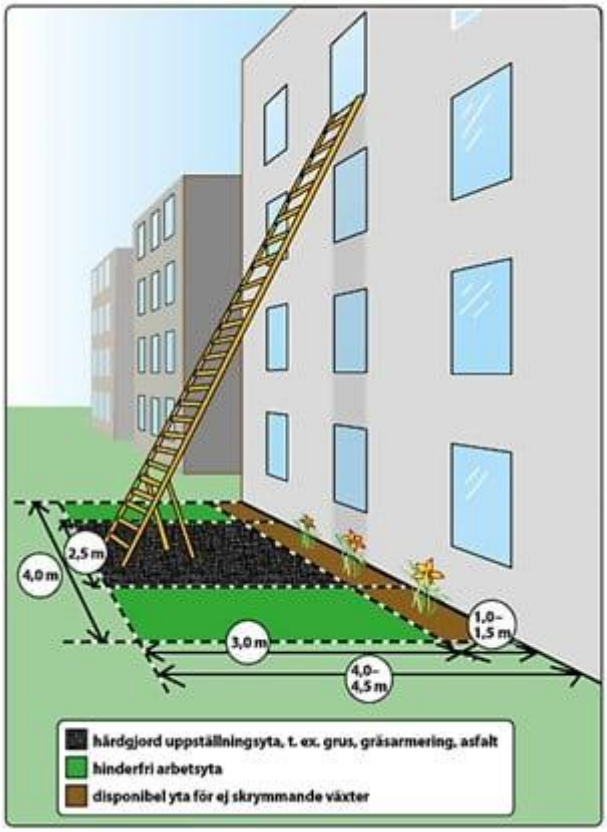
Inom 20 minuter nås, med några undantag, samtliga tätorter inom Sörmlandskustens räddningstjänst geografiska område för utrymning med bärbar stege. Detta gäller dock inte för områden med räddningsvärn (Gåsinge, Tystberga, Nävekvarn och Kila) där räddningstjänstens förmåga till stegutrymning inte kan garanteras, med anledning av att räddningsvärnen inte har obligatorisk tjänstgöring.

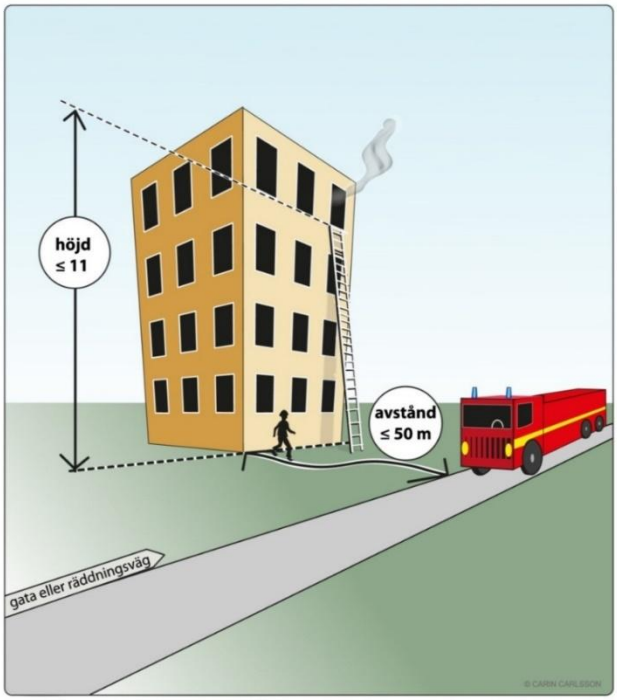
Sörmlandskustens räddningstjänst anser att det är betydligt säkrare att utrymma via höjdfordon jämfört med bärbar stege. Vid nyproduktion och ombyggnation rekommenderar Sörmlandskustens räddningstjänst att det skapas åtkomlighet för räddningstjänstens höjdfordon till byggnader med fler än två våningar ovan mark. Utrymning via bärbar stege förutsätter att utrymmande personer har de fysiska och psykiska egenskaper som krävs för att själva kunna utrymma ut via fönster/balkongräcke och därefter klättra ner via en bärbar stege. Räddningstjänstpersonal kan assistera och guida utrymmande personer men har inte förmåga att bära ned någon via stege. Att bära ner någon utgör en stor risk för fallolyckor både för räddningstjänstpersonal och för den enskilde individen.

4.1 Uppställningsplats för bärbar stege

Då utrymning förväntas ske med bärbar stege får avståndet vara maximalt 50 meter från räddningstjänstens fordon till uppställningsplatsen för den bärbara stegen. Terrängen mellan släckbilen och byggnaden/uppställningsplatsen för stegen ska vara lättframkomlig. Stegen ska inte behöva lyftas över murar, plank eller över starkt lutande underlag såsom branta backar och dyl. Den bärbara stegen ska inte behöva transporteras genom dörrar/grindar, upp för trappor eller dyl. för att nå uppställningsplatsen. I undantagsfall kan dock stegen behöva transporteras genom en enstaka dörr/grind in till en innergård eller via en passage och då ska dessa vara utformade så att stegen lätt kan bäras igenom. Stegen kan bäras upp för maximalt fem trappsteg.
För att ställa upp den bärbara stegen krävs en 3 meter lång uppställningsyta, placerad 1-1,5 meter från husväggen/balkongkanten. Uppställningsytan bör vara hårdgjord (asfalt, grus, gräsarmering). Uteplatser, planteringar, utskjutande konstruktioner etc. får inte försvåra uppställning av den bärbara stegen.

De aktuella måtten för en uppställningsplats för höjdfordon åskådliggörs i bilderna nedan.

Figur 1. Gällande mått vid utrymning med bärbar stege.

5. Höjdfordon

Höjdfordon finns placerade i Nyköping, Oxelösund och Gnesta. Det innebär att utrymning med hjälp av räddningstjänstens höjdfordon kan påbörjas inom 10 minuter i följande tätorter:

- **Nyköping – Oxelösund – Gnesta**

5.1 Uppställningsplats för höjdfordon

En uppställningsplats för räddningstjänstens fordon ska uppfylla följande krav som återfinns i byggreglerna:

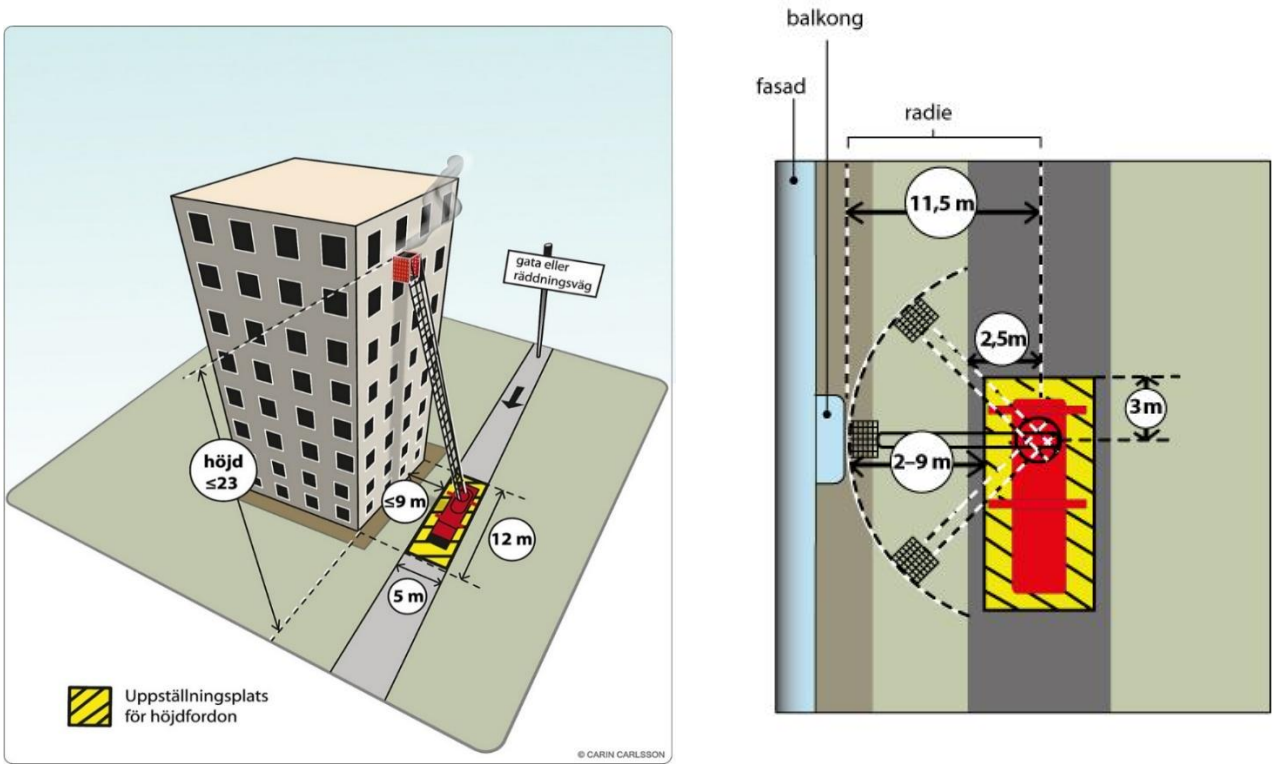
- Minst 5 meter bred och 12 meter lång
- Maximalt 8,5 % lutning i någon riktning
- Hårdgjord yta som klarar 100 kN axeltryck, samma krav som för räddningsväg.
- Vara placerad utanför de balkonger eller fönster som ska kunna nås med höjdfordon.
- Vara placerad maximalt 9 meter från husvägg eller balkongkant. Avståndet mäts från fasaden (vid fönsterutrymning) eller balkongkanten till kanten på uppställningsplatsen.

Sörmlandskustens räddningstjänst har följande tillägg:

- Uppställningsplatsen bör inte placeras närmre än 2 meter från byggnadens fasad/balkongkant för att skapa arbetsyta kring fordonet och tillgänglighet lägre ner i

byggnaden. Ett avstånd på 6-9 meter mellan uppställningsplatsens kant och fasad/balkongkant ger bäst förutsättningar för ett snabbt och säkert ingripande.

De aktuella måtten för en uppställningsplats för höjdfordon åskådliggörs i bilderna nedan.

Figur 2. Gällande mått vid utrymning med höjdfordon.

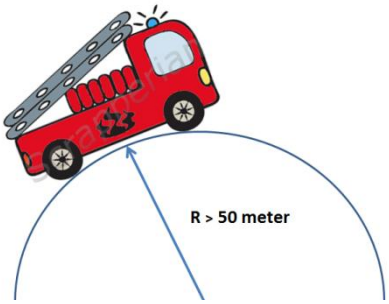
6. Åtkomlighet för räddningstjänstens fordon

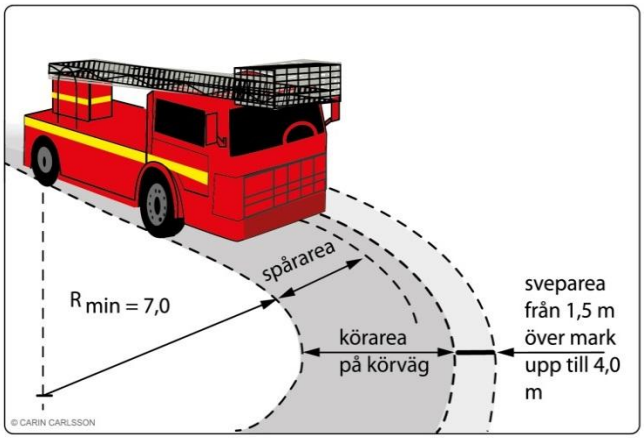
För att kunna genomföra en livräddande insats med hjälp av räddningstjänsten krävs god framkomlighet till byggnaden och uppställningsplatser. Avståndet från uppställningsplats för räddningsfordon till en byggnads angreppspunkter ska generellt vara högst 50 meter. I de fall det allmänna vägnätet inte når hela vägen fram till uppställningsplatsen kan räddningsväg behöva anordnas.

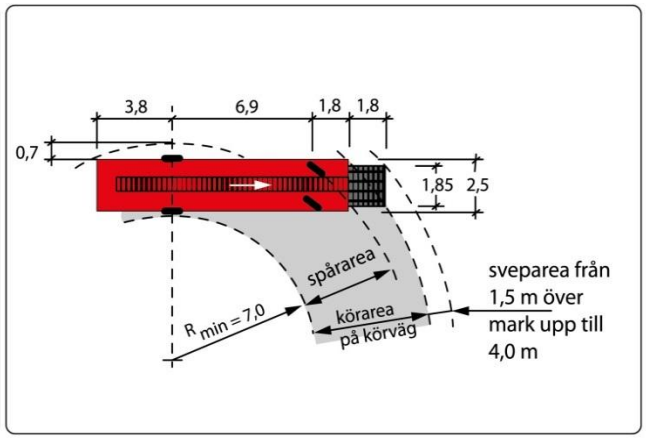
6.1 Utformning av räddningsväg

En räddningsväg ska uppfylla följande krav:

- Minst 3 meter körbanebredd
- Minst 4 meter fri höjd
- Maximalt 8 % lutning i längsriktning
- Maximalt 2 % tvärfall
- Minst 50 meter vertikalradie.
- Minst 7 meter innerradie i kurvor samt tillräcklig breddökning och hindersfritt sidoområde före, genom och efter kurvan att typfordon enligt bild nedan kan framföras.
- Hårdgjord yta som klarar 100 kN axeltryck

6.2 Hinder och parkering

Inga hinder så som träd, trädkronor, lyktstolpar, skyltar, betongsuggor, parkerade bilar eller liknande får inskränka på uppställningsplatsens fria mått eller hindra stegen från att nå de lägenheter och kontor som den är tänkt att utrymma. Vid nyetablering av bostäder eller kontor som ska utrymmas med hjälp av räddningstjänsten uppstår ibland konflikter mellan trädplantering och uppställningsplats för räddningstjänstens fordon. Därför är det viktigt att räddningstjänstens tillgänglighet och plantering av träd samordnas.

6.3 Infart till räddningsväg

Räddningsvägen ska kunna nås utan att fordonet behöver backa in. Fastighetsägaren är ansvarig för att det finns en fullgod infart till räddningsvägen. Räddningsvägen ska vara tydligt utmärkt med standardiserad skylt, se figur nedan. Det ska tydligt framgå i terrängen hur räddningsvägen löper längs hela sin sträckning. Här är det särskilt viktigt att säkerställa funktionen vintertid. Även uppställningsplatsen bör markeras om den inte är lätt identifierbar. Att räddningsvägen inte får blockeras innebär också att parkerade bilar inte får blockera den.

6.4 Bommar och lås

Bommar, grindar och dylikt ska lätt kunna öppnas. Eventuell låsning bör vara öppningsbar med brandkårsnyckel utformad enligt SS 3654.

7. Kontroll och underhåll

Räddningsvägar och uppställningsplatser ska upprätthålla sin funktion oavsett årstid eller tidpunkt på dygnet. Enligt LSO har fastighetsägare och nyttjanderättshavare ett gemensamt ansvar att vidta åtgärder för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Det innebär i detta fall att man har ett gemensamt ansvar att se till att räddningsväg och/eller uppställningsplats upprätthåller sin funktion. Räddningsvägen/uppställningsplatsen får aldrig blockeras av fordon, containrar, träd, växtlighet eller andra föremål. Vid snö eller vinterväglag ska ytan snöröjas och sandas. Träd, stenar och dylikt får ej vara placerade så att det bildas snövallar som sedan blockerar räddningsvägen/uppställningsplatsen.

Vid exempelvis fasadrenoveringar eller vid arbeten på räddningsvägen förekommer det att ställningar eller liftar kan komma att blockera räddningsvägen under en viss tid. Renoveringen måste naturligtvis genomföras men räddningsvägen ska i möjligaste mån hållas öppen. Under den tid det finns en begränsning i åtkomligheten bör fastighetsägaren vidta åtgärder. Exempel på åtgärder är:

- Fast ställning längs fasaden på sådant sätt att lägenheterna kan utrymma ut på ställningen.
- Tillfällig räddningsväg.
- Avstängningar bör ske dagtid och under så kort period som möjligt.
- Arbetet planeras och genomförs så att inte all åtkomlighet påverkas samtidigt.
- Information bör sättas upp i berörda trappor.

8. Utrymningsplats

Utrymningsplats kan krävas i en byggnad utifrån Boverkets föreskrifter eller Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS). Det framgår inte tydligt av föreskrifterna vem som ansvarar för att hantera personer som inväntar hjälp vid utrymningsplatsen. I de fall där utrymningsplats är ett krav enligt AFS anser räddningstjänsten att arbetsgivaren har ett visst ansvar kring att ta fram rutiner och riktlinjer för hur utrymningsplatsen ska hanteras och hur personer ska tas i säkerhet vid brand.

Räddningstjänsten har förmåga att genomföra utrymning från utrymningsplatser, men insatsens genomförande påverkas av trappornas utformning. Trappor som ska användas för

utrymning från utrymningsplatser behöver möjliggöra en säker och effektiv transport av personer. Räddningstjänsten har begränsad förmåga att genomföra bärande utrymning i spiraltrappor. Dessa trappor är ofta utformade för att vara platsbesparande och har en konstruktion som gör det svårt att på ett säkert sätt transportera personer. Särskilt utmanande är det att bära personer som har svårt att gå i trappor, då det ofta kräver flera brandmän och innebär en ökad risk både för den som ska utrymmas och för räddningspersonalen. Vid både ny- och ombyggnation av byggnader där utrymningsplatser planeras bedöms räddningstjänstens förmåga att genomföra utrymning utifrån trappornas konstruktion. Spiraltrappor kan vara olämpliga då dess utformning generellt inte tillgodoser räddningstjänstens behov. Räddningstjänsten rekommenderar därför generellt att trappor i anslutning till utrymningsplatser utförs med raka löp. Förmågan att genomföra en säker insats bedöms från fall till fall, baserat på de faktiska förutsättningarna vid varje utrymning.

9. Kontakt

Vid frågor kontakta räddningstjänsten via e-post raddningstjansten@nykoping.se eller via telefon 0155-24 80 80.